

Сумління інтернету

Наше майбутнє з ШІ схоже на науково-фантастичний фільм, сповнений небезпек або потенціалу. Який сценарій збудеться?

Штучний інтелект у Кремнієвій долині розвивається шаленими темпами. ChatGPT, Bard, Gemini, OpenAI, Bing AI – якісь 15 місяців тому ніхто й не чув про ці програми та компанії. Китай також став лідером у розробці та використанні ШІ та цифрових технологій.

А тепер наздогнати їх намагаються французька компанія Mistral AI та німецька Aleph Alpha з фінансуванням від SAP і Bosch – початкові вкладення в них вже сягнули сотень мільйонів євро. Що більш загрозливо – наскільки швидко на другому плані опинилися побоювання щодо ризиків цих нових технологій, поки в пріоритеті комерційні інтереси та міркування національної безпеки. Про обережність всі забули – це нова золота лихоманка, і змагання в самому розпалі.

Тим часом уряди намагаються не відставати з законодавчим регулюванням питання. ЄС заслужив глобальну репутацію як «сумління інтернету» за спроби врегулювати технологічні компанії-гіганти. Однак нещодавні спроби ухвалити перший Закон про ШІ на Глобальній Півночі провалилися через різку зміну курсу кількох країн – членів ЄС, зокрема Німеччини, Франції та Італії.

Три найбільші країни – члени ЄС використали свій вплив, щоб зірвати місяці переговорів і компромісів, погрожуючи звести нанівець все це новаторське законодавство. У певних коридорах впливу раптово з'явилися побоювання, що в разі ухвалення закону ЄС підірвав би здатність власних компаній впроваджувати інновації та наздоганяти Кремнієву долину і Китай. Ймовірно, не випадково співзасновником Mistral AI став колишній держсекретар Франції, який має можливість безпосередньо спілкуватися з президентом Емманюелем Макроном.

Роль військової сфери в технологічному розвитку

Франція та Німеччина давно й серйозно страждають на заздрість до Кремнієвої долини, а тому в них особливий ризик прийняти неправильну стратегію розвитку ІІІ. Коли європейці нарікають, мовляв, де європейські Google, Apple, Microsoft і Amazon, що тепер перетворилося на «де європейські OpenAI та Tesla», вони забувають, що значна частина технологій походить з величезних витрат на військову сферу, яка десятиріччями фінансує Кремнієву долину.

Ще в 1930-х роках та протягом Другої світової війни район Сан-Франциско був ключовим місцем проведення урядових досліджень і розвитку технологій. У 1950-х роках сусідній Стенфордський університет залучав найкращі таланти у сфері технологій у такі компанії, як Fairchild Semiconductor і Bell Telephone Laboratories, що зосереджувалися на військових пріоритетах, як-от реагування на космічний супутник Радянського Союзу «Спутник».

Знайомі нам технології, зокрема профінансований військовими ARPANET, який став першою версією інтернету, Siri від Apple, Всесвітня павутина, Google Maps, автоматизований транспорт і штучний інтелект, спершу з'явилися як військові проекти.

*Сім з десяти стартапів
Кремнієвої долини
закриваються, а дев'ять
з десяти так і не
стають прибутковими*

З урахуванням стабільної бази інвестицій у ці стартапи коштом платників податків венчурні капіталісти в Кремнієвій долині дозволяють собі розкіш вкладати свої приватні кошти в такі нові, непевні компанії та технології. Сім з десяти стартапів Кремнієвої долини закриваються, а дев'ять з десяти так і не стають прибутковими. Але переможці цієї інвестиційної лотереї – OpenAI, Google, Amazon, Meta/Facebook – стають лідерами галузі та приносять величезні прибутки.

У Китаї зараз діє подібна стратегія, в якій технологічні компанії спонсорує держава та військовий сектор. Чи готові Німеччина або ЄС вдатися до настільки ризикованого і дорогого курсу розвитку з фінансуванням через військовий сектор? Навряд чи.

Рівень фінансування в ЄС значно поступається США та Китаю

ЄС вже кілька років намагається збільшити фінансування та інвестиції в розвиток штучного інтелекту, але успіхи наразі досить обмежені. Вже неодноразово лунали гучні заяви про нові джерела фінансування з ЄС, Німеччини, Франції та Британії, але фактично «на карту» ставили досить скромні суми грошей.

У 2022 році приватні інвестиції в штучний інтелект у США склали 47,4 млрд доларів, що значно перевищує інвестиції в Китаї в розмірі \$13,4 млрд. В ЄС приватні інвестиції склали лише близько \$6,6 млрд, причому Британія не надто відстає з інвестиціями в розмірі \$4,4 млрд. Протягом останніх десяти років ця нерівність була ще помітнішою: суми приватних інвестицій у США виросли до \$241 млрд, у Китаї – до \$95 млрд, а в ЄС – до \$16 млрд, що ще менше, ніж у самій лише Великій Британії, де ця цифра склала \$18 млрд.

Але чи не означають нещодавні інвестиції в ЄС, що він нарешті починає наздоганяти конкурентів? Аж ніяк. Якщо дивитися на кількість ШІ-компаній, які отримали фінансування у 2022 році, США далеко попереду з 542 компаніями, Китай значно відстає зі 160, а ЄС ще далі зі 140 компаніями.

І це тільки приватне фінансування, не кажучи вже про те, що витрачають уряди та військові департаменти США та Китаю. Протягом останніх років США щорічно витрачає близько 7 мільярдів доларів на *незасекречені* проекти у сфері ШІ та суміжних галузях – ця цифра зросла на 32 відсотки порівняно з 2012 роком. Але мільярди також пішли на *засекречені* дослідницькі проекти, хоча точна цифра тут невідома.

США та Китай витрачають реальні кошти – значно більше, ніж може собі дозволити Європа. Інвестиції та дослідження в ЄС мають бути більш реалістичними та стратегічними, навіть з урахуванням того, що ЄС продовжує свою траєкторію як «сумління» у сфері розвитку цифрових технологій. Яким може бути альтернативний «європейський шлях» розвитку ШІ?

Відсутнє бачення ШІ

Серед численних заголовків традиційно пропускають питання про те, яке саме дослідження штучного інтелекту найбільше відповідало б суспільним інтересам. Належний розвиток штучного інтелекту в

ідеалі мав би приносити користь людству, а не фокусуватися виключно на комерційному платному застосуванні чи використанні з військовою метою, яке ще більше сприяє ізоляції окремих країн.

Ці недоліки й вказують на потенційний напрямок діяльності Європи, який міг би стати унікальним і перетворити ЄС на світового лідера. ЄС та його країни-члени повинні й надалі фінансувати розробку штучного інтелекту та підтримувати бізнес і наукові установи в його розробці. Уряди також можуть докласти зусиль, щоб допомогти важливій сфері малого та середнього бізнесу запровадити найбільш актуальні ШІ-технології. Не завжди важливо, де саме розроблені технології чи якими компаніями. Важливіше вміти практично впроваджувати ці технології в бізнесі та суспільстві, щоб були очевидні переваги для людей, а економіка залишалася конкурентоспроможною.

Але якщо Німеччина та ЄС загалом пожертвують своєю ключовою роллю «сумління» розвитку ШІ, вони втратять важливу позицію в глобальній економіці. Саме тому нещодавня відмова від регулювання ШІ в Європі така прикра.

Лідерам ЄС, Німеччини та Франції не варто недооцінювати політичну, економічну та моральну цінність своєї ролі як сумління інтернету

Початкова мета цього законодавства полягала в тому, щоб запровадити новий глобальний стандарт для країн, що прагнуть скористатися потенційними перевагами ШІ-технологій і водночас захистити людей від потенційних ризиків, таких як знищення робочих місць, поширення дезінформації онлайн чи загрози для національної безпеки. У Законі про цифрові послуги та Законі про цифрові ринки ЄС встановив важливий прецедент, адже згідно з ними великі компанії та їхні потенційно небезпечні технології вважаються «систематичними ризиками», які підлягають додатковому контролю, вимогам прозорості та врегулюванню. Після того, як цей підхід підтримали і в розробці Закону про ШІ, Німеччина, Франція й Італія раптово вирішили відмовитися від цього «принципу запобігання».

Зрештою вдалося досягти компромісу, але попри свіжі заголовки, в яких стверджують, що в ЄС узгодили умови цього знакового закону, наразі це лише попереднє погодження, а роботу над деталями ще не

закінчено. Зокрема, обговорюються пункти стосовно суворості правозастосування, виключення, пов'язані з ризиками національної безпеки, а також чи варто забороняти певні види застосування технологій, що нагадують Орвеллівську антиутопію, такі як технології передбачення емоцій, поліційна робота на основі прогнозів, віддалена біометрична ідентифікація, що могла б потенційно привести до масового стеження.

Лідерам ЄС, Німеччини та Франції не варто недооцінювати політичну, економічну та моральну цінність своєї ролі як сумління інтернету. Реалістична оцінка місця ЄС в умовах стрімкого розвитку ІІІ дає зрозуміти, що інновації – це не тільки про технології, а й про формування найбезпечніших і найбільш людських правил користування цифровою інфраструктурою в ХІХ столітті.

Наше майбутнє з ІІІ пишеться вже сьогодні, і воно схоже на науково-фантастичний фільм, сповнений небезпек або потенціалу. Який сценарій збудеться – залежить від якісних регуляторних запобіжників.

Переклад з англійської Наталії Сліпенко

Стівен Гілл

Стівен Гілл (Steven Hill) – колишній політичний директор Центру гуманних технологій, колишній постійний журналіст Берлінського центру соціальних наук (WZB) і автор семи книг, у тому числі «Raw Deal: How the Uber Economy and Runaway Capitalism Are Screwing American Workers» («Сира угода: як економіка Uber і капіталізм у втечі псує життя американським робітникам») та «Die Start-up-Illusion: Wie die Internet-Ökonomie unseren Sozialstaat ruiniert» («Ілюзія стартапу: як інтернет-економіка руйнує соціальну державу»).

